

Mira Malczyńska-Biały

dr, Instytut Nauk o Polityce, Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0003-3083-800X

ZAKUPY TRANSGRANICZNE JAKO DETERMINANTA POLITYKI KONSUMENCKIEJ UNII EUROPEJSKIEJ PO 2007 ROKU

Wprowadzenie

Polityka konsumencka, na którą składa się ogół świadomych działań kompetentnych podmiotów¹, ma za zadanie ukształtowanie takich warunków, które umożliwią konsumentom – za pomocą posiadanych dochodów – realizację dążeń do możliwie najpełniejszego zaspokojenia ich potrzeb². W Unii Europejskiej jest ona kształtowana w strategiach i programach, mających postać komunikatów lub rezolucji. Pomimo, iż akty te nie mają mocy prawnie wiążącej, stanowią wytyczne ochrony prawnej konsumentów i swoiste standardy społeczne. Programy polityki konsumenckiej obejmują kilkuletni okres i wskazują na potrzebę realizowania nadrzędnych celów, wpływających na poprawę sytuacji ekonomiczno-prawnej i informacyjnej konsumentów.

Podstawowym celem artykułu jest pokazanie, że potrzeby ochrony konsumentów podczas zawierania transgranicznych umów kupna-sprzedaży (na odległość) są uwzględniane w polityce konsumenckiej Unii Europejskiej po 2007 r.

¹ Zob. M. Malczyńska-Biały, *The Schemes for Institutional Consumer Protection in the European Union*, „Przegląd Politologiczny” 2017, nr 3, s. 192.

² M. Niepokulczycka, *Polityka konsumencka i ochrona interesów konsumentów*, Warszawa 1993, s. 12.

Z tego powodu przeanalizowano wpływ sprzedaży transgranicznej na kierunki i cele polityki konsumenckiej, kreowane w strategiach UE na lata 2007–2013 oraz 2014–2020. Zaprezentowano ponadto wybrane aspekty prawnej ochrony konsumentów podczas zakupów transgranicznych w UE. Skupiono się na przedstawieniu podstawowych zagrożeń, z którymi może spotkać się konsument podczas tego procesu. W artykule wykorzystano szereg metod charakterystycznych dla nauk o polityce: analizę instytucjonalno-prawną, historyczną oraz systemową. Celowo wybrano cezurę czasową po 2007 r. Podyktowane było to okresem obowiązywania dwóch ostatnich programów polityki konsumenckiej Unii Europejskiej, tj. 2007–2013 i 2014–2020 oraz podpisaniem Traktatu w Lizbonie.

Kreując politykę konsumencką należy wdrażać dostępne narzędzia, brać pod uwagę determinanty, a także okoliczności i sposoby skutecznego zastosowania tych narzędzi. Aby tworzona polityka konsumencka była efektywna, zgodnie z zaleceniami Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), należy uwzględnić sześciostopniowy proces, który powinien być stosowany na każdym szczeblu administracyjnym zarówno do spraw lokalnych, krajowych, jak i międzynarodowych (tabela 1).

Tabela 1. Kroki w tworzeniu polityki ochrony konsumentów

KROK 1. W czym tkwi problem? Zdefiniuj problem i znajdź jego źródło.
KROK 2. Jak poważny jest problem? Jakie są szkody ponoszone przez konsumenta?
KROK 3. Czy wymagane są działania? Ustal, czy szkoda konsumenta gwarantuje działania polityczne.
KROK 4. Jakie są możliwe rozwiązania? Ustal cele polityki i znajdź zakres możliwości.
KROK 5. Która opcja jest najlepsza? Oceń je i wybierz właściwe działania polityczne.
KROK 6. Jak skuteczna jest ta opcja? Stwórz proces oceny danej polityki, aby sprawdzać jej efektywność.

Źródło: OECD, *Consumer Policy Toolkit*, Paris, 2010, s. 11.

Do determinantów mających wpływ na politykę konsumencką Unii Europejskiej po 2007 r. zaliczyć można kilka elementów. Należy do nich m.in. kreowanie standardów: prawnej ochrony konsumentów w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego, ochrony interesów ekonomicznych, prawa do informacji i edukacji oraz dochodzenia roszczeń, a także mechanizmy reklamacyjne.

Ochrona nabywców w Unii Europejskiej zyskała nowy wymiar wraz z podpisaniem Traktatu z Lizbony³. Wprowadził on istotny podział kompetencji UE w zakresie ochrony konsumenta. W części B w punkcie 12 przyjęto regulacje w zakresie kategorii i dziedzin kompetencji, których wyróżniono dwa rodzaje.

³ Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r., Dz.Urz. UE, C 306/1, z dnia 17.12.2007.

Należały do nich kompetencje wyłączne Unii Europejskiej⁴ oraz kompetencje, które Unia dzieli z państwami członkowskimi. Zgodnie z dodanym art. 2c ust. 2, ochronę konsumentów zaliczono do kompetencji dzielonych, co powoduje, że Unia Europejska i państwa członkowskie mogą stanowić prawo i przyjmować akty prawnie wiążące w tej dziedzinie. Oznacza to, że państwa członkowskie wykonują kompetencję w dziedzinie ochrony konsumenta w takim zakresie, w jakim UE nie wykonała swojej kompetencji lub postanowiła zaprzestać jej wykonywania (dodany art. 2a ust. 2)⁵.

Transgraniczny charakter zakupów związany jest z nabywaniem produktu przez konsumenta, znajdującego się poza granicami swojego państwa. Sprzedaż na odległość definiowana jest w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów⁶. Zgodnie z art. 2 pkt. 5 aktu „«umowa sprzedaży» oznacza każdą umowę, na mocy której przedsiębiorca przenosi lub zobowiązuje się do przeniesienia własności towarów na konsumenta, a konsument płaci lub zobowiązuje się do zapłacenia ich ceny, w tym również każdą umowę, której przedmiotem są zarówno towary, jak i usługi”. „«Umowa zawierana na odległość» oznacza każdą umowę zawartą między przedsiębiorcą i konsumentem w ramach zorganizowanego systemu sprzedaży lub świadczenia usług na odległość, bez jednoczesnej fizycznej obecności przedsiębiorcy i konsumenta, z wyłącznym wykorzystaniem jednego lub większej liczby środków porozumiewania się na odległość do chwili zawarcia umowy łącznie” (art. 2 pkt. 7).

Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁷ uwzględnia w artykułach 28–37, istotne dla konsumentów zawierających umowy transgraniczne regulacje w zakresie swobody przepływu towarów. Swoboda przepływu towarów⁸ oznacza, że towar pochodzący z państwa członkowskiego, jak również z państwa trzeciego, legalnie wprowadzony na rynek jednego z państw członkowskich, podlega swobodzie przemieszczania się po całym terytorium UE. Dlatego pełnej realizacji tej

⁴ Zob. art. 2a ust. 1: „Jeżeli Traktaty przyznają Unii wyłączną kompetencję w określonej dziedzinie, jedynie Unia może stanowić prawo oraz przyjmować akty prawnie wiążące, natomiast Państwa Członkowskie mogą to czynić wyłącznie z upoważnienia Unii lub w celu wykonania aktów Unii”, *ibidem*.

⁵ Dotychczasowy art. 153 traktatu, ust. 1, 2, 3 i 4 merytorycznie nie uległ zmianie, zmienione zostało jedynie jego oznaczenie: odąd artykuł 153 ust. 2, 3, 4 to odpowiednio artykuł 6a ust. 3, 4, 5; zob. punkt 128 traktatu.

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz.Urz. UE, L 304/64, z dnia 22.11.2011.

⁷ Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz.Urz. UE, C 326/47, z dnia 26.10.2012.

⁸ Pojęcie towarów nie zostało zdefiniowane w żadnym Traktacie oraz prawie wtórnym UE. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości można wskazać, że towarem uznano wszelkie produkty możliwe do wyrażenia w pieniądzu, które mogą stanowić przedmiot transakcji handlowych.

swobody służy zakaz wprowadzania cel i opłat o skutku równoważnym do cel, zakaz dyskryminacyjnego i protekcyjnego opodatkowania oraz zakaz wprowadzania ograniczeń ilościowych i tych, o skutku dla nich równoważnym. Prawodawca dopuścił jednak szereg ograniczeń swobodnego przepływu towarów, do których należą: porządek publiczny; moralność publiczna; bezpieczeństwo publiczne; ochrona życia i zdrowia ludzi, zwierząt i roślin; ochrona krajowych dóbr kultury oraz ochrona własności przemysłowej i handlowej⁹.

Polityka konsumencka Unii Europejskiej w programie na lata 2007–2013 zaczęła szczególnie uwzględniać potrzebę ochrony konsumentów podczas zawierania transgranicznych umów kupna-sprzedaży na odległość. Idea ta jest kontynuowana w polityce na lata 2014–2020.

Ochrona konsumentów podczas zawierania transgranicznych umów kupna-sprzedaży a polityka konsumencka Unii Europejskiej po 2007 roku

Współczesny konsument europejski to konsument digitalny zawierający transgraniczne umowy kupna-sprzedaży przez Internet, przy użyciu urządzeń mobilnych. Dlatego chcąc uzyskać jak najkorzystniejszą dla siebie ofertę rynkową nie ogranicza się on tylko do swojego kraju, ale zawiera umowy również poza jego granicami¹⁰. Dzięki zakupom na odległość okazjonalne oferty stają się jeszcze łatwiej dostępne. Komunikat w sprawie transgranicznego elektronicznego handlu konsumenckiego w UE¹¹ wskazuje na oczywiste korzyści dla konsumentów, dokonujących takich zakupów. Należą do nich: większy wybór produktów, możliwość oszczędzenia pieniędzy czy też dostęp do produktów niedostępnych na rynku krajowym. Niestety zdarzają się sytuacje, kiedy zawierane umowy transgraniczne nie są dla konsumentów bezpieczne. Pojawiać się mogą ponadto liczne problemy z samym zawarciem umowy konsumenckiej w innym państwie członkowskim, np. powszechny problem odmowy realizacji zamówienia. Jak wynika z raportu Komisji Europejskiej z 2009 r.¹², 60% transgranicznych transakcji nie może zostać zrealizowanych przez konsumentów, ponieważ sprzedawca nie prowadzi wysyłki produktu do ich kraju lub nie oferuje odpowiednich możliwości dokonania płatności transgranicznej.

⁹ R.M. Pal, *Swobodny przepływ towarów*, [w:] *Prawo materialne Unii Europejskiej w zarysie*, red. A. Kuś, Lublin 2011, 257–258.

¹⁰ *Digitalizacja rynku staje się faktem*, fashionbusiness.pl, 13.10.2014, <http://fashionbusiness.pl/digitalizacja-rynku-staje-sie-faktem> [dostęp: 13.03.2015].

¹¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów w sprawie transgranicznego elektronicznego handlu konsumenckiego w UE, Bruksela, 22.10.2009, KOM(2009)557 wersja ostateczna.

¹² *Dismantling Barriers to Cross-Border Online Shopping. Frequently Asked Questions*, MEMO/09/475, Brussels, 22.10.2009.

Kolejnym elementem zagrażającym bezpieczeństwu konsumenckiemu podczas zawierania tego rodzaju transakcji jest stosowanie przez przedsiębiorców nieuczciwych praktyk rynkowych¹³. Zaliczyć do nich można m.in. działania lub zaniechania wprowadzające w błąd oraz agresywne praktyki rynkowe – nękanie, przymus i bezprawny nacisk. Skuteczne transgraniczne egzekwowanie przepisów dotyczących nieuczciwych praktyk spowoduje zarówno wzrost zaufania konsumentów, jak i przyniesie korzyści działającym w dobrej wierze handlowcom poprzez ograniczenie nieuczciwej konkurencji ze strony innych handlowców.

Rozwój sprzedaży i zakupów transgranicznych na rynku europejskim, a przede wszystkim wzrost umów kupna-sprzedaży na odległość (przez Internet), przy jednoczesnym wzroście zagrożeń towarzyszących takim zakupom, spowodował uwzględnianie ochrony konsumenta w trakcie oraz po zawarciu takich transakcji, w strategiach polityki konsumenckiej Unii Europejskiej. Ochrona ta wynikała bezpośrednio z kreowanej po 2007 r. „koncepcji wzmocnienia bezpieczeństwa produktów konsumenckich oraz monitorowania rynku”. Polityka konsumencka na lata 2007–2013¹⁴ wskazywała, że Wspólnota dążyła do zagwarantowania swoim obywatelom bezpiecznego dokonywania zakupów w całej Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem portali internetowych. Nabywcy mieli być skutecznie chronieni zarówno przed niebezpiecznymi produktami, jak i nieuczciwymi handlowcami. W strategii zaznaczono, że dokonująca się rewolucja technologiczna związana była ściśle z transgranicznymi zakupami przez Internet i digitalizacją rynku. Najważniejszym czynnikiem w tym zakresie było upowszechnienie się technologii szerokopasmowej, przyczyniającej się do rozwoju handlu elektronicznego. Handel ten stanowił wyzwanie dla ochrony konsumentów oraz duży potencjał dla poprawy ich dobrobytu, gdyż wpływał na dostęp do większego asortymentu produktów, zwiększenie konkurencji cenowej oraz rozwój nowych rynków. Polityka konsumencka na lata 2007–2013 wskazywała, że globalizacja produkcji będzie nadal postępowała. Skutkiem tego będzie wzrost ilości produktów konsumowanych w UE, ale pochodzących z importu. W coraz większym stopniu handlowcy z całego świata będą sprzedawali konsumentom europejskim produkty za pośrednictwem transgranicznego handlu elektronicznego. Fakt ten zwiększa wyzwanie, a zarazem potrzebę zapewnienia skutecznego nadzoru rynku. Dlatego elementem warunkującym nadrzędne cele strategii był

¹³ Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych”, Dz.Urz. UE, L 149/22, z dnia 11.06.2005).

¹⁴ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego. Strategia polityki konsumenckiej UE na lata 2007–2013. Wzmocnienie pozycji konsumentów, polepszenie ich dobrobytu oraz zapewnienie ich skutecznej ochrony, Bruksela, 13.3.2007, KOM(2007) 99 wersja ostateczna.

wzrost transgranicznego rynku detalicznego w Unii Europejskiej. W 2006 r. 26% konsumentów dokonało przynajmniej jednego zakupu transgranicznego, jednak tylko 6% zrealizowało go w innym kraju. 50% konsumentów dysponujących łączem internetowym w domu zrobiło zakupy w Internecie, ale tylko 12% dokonało takiego zakupu w innym kraju. Dane te wskazują, iż transgraniczne umowy kupna-sprzedaży na odległość stają się coraz popularniejsze, dlatego niezbędne było podjęcie działań mających na celu podniesienie zaufania konsumentów do wymiaru detalicznego rynku wewnętrznego.

Polityka konsumencka Unii Europejskiej na lata 2014–2020¹⁵ artykułuje nadrzędne cele. Ochrona konsumentów podczas dokonywania zakupów transgranicznych ujęta została pośrednio w koncepcji dotyczącej wzmocnienia i zwiększenia bezpieczeństwa produktów poprzez skuteczny nadzór rynku w całej UE. W programie wskazano, że konsumenci będą mieli większe zaufanie do zakupów na odległość, jeśli będą wiedzieli, że organy ochrony konsumentów kontrolują praktyki biznesowe handlowców. Regularne uzgodnione działania monitorujące rynek, prowadzone przez organy egzekwujące prawo konsumenckie w ramach rozporządzenia w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony konsumentów, pozwoliły organom krajowym na zbadanie nieprawidłowości i zapewnienie zgodności z przepisami w dziedzinie ochrony konsumentów¹⁶.

W strategii zaznaczono potrzebę wzmocnienia pozycji obywateli, aby umożliwić im pełne uczestnictwo w rynku wewnętrznym. Wymaga to zwiększenia ich możliwości i zaufania do transgranicznego nabywania towarów i usług, w szczególności przez Internet. Wskazano również potrzebę usunięcia nieuzasadnionych i nieproporcjonalnych przeszkód w prawidłowym funkcjonowaniu rynku wewnętrznego oraz zwiększenia zaufania obywateli do zakupów na odległość na terenie Unii Europejskiej. Unia powinna dążyć do stworzenia właściwych warunków, aby umocnić pozycję konsumentów, wyposażając ich w wystarczające narzędzia, wiedzę i kompetencje do podejmowania rozważnych i świadomych decyzji zakupowych, a także podnosząc poziom świadomości konsumentów.

Analizując politykę konsumencką Unii Europejskiej na lata 2014–2020 można wskazać, że ochrona nabywców podczas dokonywania zakupów transgranicznych w tych realizowana będzie na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, w kontekście informacyjno-edukacyjnym, po drugie – ułatwiając im dostęp do szybkich, łatwych i tanich sposobów dochodzenia roszczeń.

W wyartykułowanym w strategii celu dotyczącym informowania i edukowania konsumentów oraz wsparcia dla organizacji konsumenckich określono, że

¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 254/2014 z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie wieloletniego programu na rzecz konsumentów na lata 2014–2020 oraz uchylające decyzję nr 1926/2006/WE, Dz.Urz. UE, L 84/42, z dnia 20.03.2014.

¹⁶ Rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów („Rozporządzenie w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony konsumentów”), Dz.Urz. UE, L 364/1, z dnia 9.12.2004.

powinni oni dysponować wiarygodnymi i łatwo dostępnymi danymi w odniesieniu do transgranicznych umów kupna-sprzedaży. Umożliwi im to porównywanie cen, jakości i zrównoważonego charakteru towarów i usług.

Cel polityki dotyczący zagwarantowania konsumentom prawa do prostego, skutecznego, odpowiedniego i taniego dochodzenia roszczeń, również uwzględnia zakupy transgraniczne. Do pomiarów realizacji tego celu posłużyć ma w szczególności korzystanie z alternatywnych metod rozstrzygania sporów podczas rozstrzygania konsumenckich sporów transgranicznych oraz działalność unijnego internetowego systemu rozstrzygania sporów.

Bezpieczeństwo konsumenta podczas zakupów transgranicznych w Unii Europejskiej – wybrane regulacje prawne

Działania Unii Europejskiej w zakresie zagwarantowania bezpieczeństwa konsumentów podczas zawierania umów transgranicznych dotyczą przede wszystkim zapewnienia, że produkty które nabywają są bezpieczne dla ich życia i zdrowia. Kolejne kroki wiążą się ze stworzeniem odpowiedniego systemu dochodzenia transgranicznych roszczeń konsumenckich.

Gwarancja bezpieczeństwa produktów dostępnych na rynku unijnym jest priorytetowa dla konsumenta. Musi on mieć pewność, że produkty które nabywa, nie zagrażają jego zdrowiu i życiu. W tym celu Unia Europejska podejmuje szereg działań legislacyjnych i edukacyjno-informacyjnych. Spośród licznych aktów prawa wtórnego regulujących kwestię bezpieczeństwa różnych kategorii produktów, czołowe miejsce zajmuje dyrektywa w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów¹⁷. W art. 2 lit. b) zawiera ona definicję „bezpiecznego produktu”, który „oznacza każdy produkt, który w normalnych bądź możliwych do przewidzenia warunkach zastosowania, łącznie z przechowywaniem oraz, w stosownych przypadkach, oddaniem do użytku, wymogami instalacyjnymi i konserwacyjnymi, nie przedstawia żadnego zagrożenia lub jedynie minimalne zagrożenie związane z jego użytkowaniem, uważany za dopuszczalny i odpowiadający wysokiemu poziomowi ochrony bezpieczeństwa i zdrowia osób (...)”. Eliminacji ryzyka zakupu produktu niebezpiecznego podczas zawierania umów transgranicznych na obszarze Unii Europejskiej, ma sprzyjać funkcjonowanie systemu Rapid Alert System for dangerous non-food products – RAPEX. Zgodnie z art. 10 dyrektywy o ogólnym bezpieczeństwie produktów, RAPEX ma przede wszystkim za zadanie ułatwienie wymiany informacji dotyczących: oceny ryzyka, produktów niebezpiecznych, metod badawczych i wyników, najnowszych odkryć naukowych oraz innych aspektów dotyczących czynności kontrolnych. We wszystkich państwach członkowskich UE istnieją

¹⁷ Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów Dz.Urz. WE, L 11/4, z dnia 3.12.2002.

krajowe punkty kontaktowe, które przekazują Komisji Europejskiej informacje na temat produktów uznanych w danym kraju za niebezpieczne¹⁸.

Innym czynnikiem wpływającym na poczucie bezpieczeństwa konsumentów podczas nabywania produktów poza granicami swojego kraju jest ich właściwe oznakowanie. Spośród znaków informacyjnych znajdujących się na produktach konsumpcyjnych, istotne miejsce zajmuje oznakowanie „CE”, które świadczy o zgodności produktu z przepisami unijnymi odnoszącymi się do niego¹⁹.

Istotną oraz często decydującą barierę dla konsumentów, powodującą poczucie braku bezpieczeństwa na rynku transgranicznym, a co za tym idzie rezygnację z zakupów, stanowi brak wiedzy i świadomości swoich praw w zakresie dochodzenia transgranicznych roszczeń konsumenckich. W ramach prawodawstwa Unii Europejskiej przyjęte zostały dwa akty prawne regulujące kwestie dochodzenia wspomnianych roszczeń. Regulacjami tymi są: Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty²⁰ oraz Rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń²¹. Akty te stosowane mogą być bezpośrednio i nie wymagają implementacji do przepisów prawa krajowego w państwie członkowskim UE.

W przypadku rozporządzenia w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, głównym celem jest uproszczenie, przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych, dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych poprzez ustanowienie postępowania w sprawie europejskiego nakazu (art. 1.1). Stosowane jest ono w przypadku transgranicznych spraw cywilnych i handlowych, w których przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim, innym niż państwo członkowskie sądu rozpoznającego sprawę (art. 2.1, 3.1.). Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty składa się przy użyciu formularza. Zawiera on oświadczenie powoda, że podane informacje są zgodnie z jego najlepszą wiedzą i przekonaniem (art. 7.1., 7.3.). Jeżeli spełnione są odpowiednie warunki formalne określone w rozporządzeniu, sąd, tak szybko jak to możliwe, wydaje europejski nakaz zapłaty. Zawiera on pouczenie, że pozwany może zapłacić powodowi kwotę wskazaną w nakazie lub wnieść sprzeciw poprzez jego przesłanie

¹⁸ W UE funkcjonuje również analogiczny system informatyczny przeznaczony dla produktów żywnościowych – the Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF).

¹⁹ Zawiadomienie Komisji. Niebieski przewodnik – wdrażanie unijnych przepisów dotyczących produktów 2016, Dz.Urz. UE, C 272/1, z dnia 26.07.2016.

²⁰ Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, Dz.Urz. UE, L 399/1, z dnia 30.12.2006.

²¹ Rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, Dz.Urz. UE, L 199/1, z dnia 31.07.2007.

sądowi (art. 12.3.). Jeżeli w odpowiednim terminie nie wpłynie sprzeciw, sąd niezwłocznie stwierdza wykonalność europejskiego nakazu zapłaty przy użyciu odpowiedniego formularza (art. 18.1.).

Celem rozporządzenia ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest uproszczenie i przyspieszenie postępowania spornego dotyczącego tych kwestii w sprawach transgranicznych, a także służącego obniżeniu kosztów. Jest ono dostępne dla stron jako alternatywa dla istniejących postępowań przewidzianych w prawie państw członkowskich (art.1.). Ma zastosowanie do transgranicznych spraw cywilnych i gospodarczych bez względu na rodzaj sądu lub trybunału, w przypadku gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza 2000 EUR (art. 2). Zgodnie z art. 4 wszczęcie europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń następuje przez powoda, który wypełnia formularz pozwu i składa go we właściwym sądzie lub trybunale bezpośrednio, za pośrednictwem poczty lub innych środków komunikacji, takich jak faks lub poczta elektroniczna. Formularz zawiera opis dowodów uzasadniających powództwo, a w niektórych przypadkach dołącza się do niego inne dokumenty uzupełniające. Sąd lub trybunał może przeprowadzić rozprawę w drodze konferencji wideo lub za pośrednictwem innych systemów łączności, jeżeli: pozwalają na to środki techniczne, uznane zostanie to za konieczne lub jeśli wnosi o to jedna ze stron (art. 5, 8). Reprezentacja stron przez adwokata lub innego przedstawiciela zawodu prawniczego nie jest obowiązkowa (art. 10).

Świadomi nabywcy zawierający konsumenckie umowy transgraniczne powinni wiedzieć, że w przypadku gdy zakup jest niezgodny z umową, mogą dochodzić swoich praw nie tylko na drodze sądowej, ale również pozasądowej, wykorzystując alternatywne sposoby dochodzenia roszczeń (*alternative dispute resolution*)²².

Konsumenci mają możliwość dobrowolnego składania skarg na działania przedsiębiorców do odpowiednich podmiotów pozasądowych, które oferują bezstronne, przejrzyste, skuteczne, szybkie oraz uczciwe alternatywne metody rozstrzygania sporów²³, w szczególności mediację. W przypadku konsumenckich sporów transgranicznych kwestię mediacji reguluje dyrektywa w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych²⁴. Zgodnie z nią spór ma charakter transgraniczny, jeśli przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu w innym państwie członkowskim niż

²² Wenqing Liao, *Efficient Breach in the Common European Sales Law*, „Syracuse Journal of International Law & Commerce” 2014, Vol. 41, s. 373.

²³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich), Dz.Urz. UE, L 165/63, z dnia 18.06.2013.

²⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.Urz. UE, L 136/3, z dnia 24.05.2008.

państwo miejsca zamieszkania lub zwykłego miejsca pobytu którejkolwiek z pozostałych stron (art. 2). Mediacja jest oszczędną i szybką metodą pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich w sprawach cywilnych i handlowych, dzięki możliwości dostosowania jej do indywidualnych potrzeb stron. Ugody zawierane w drodze mediacji są realizowane dobrowolnie i przyczyniają się do utrzymania przyjaznych i wyważonych stosunków pomiędzy stronami. Tego rodzaju korzyści stają się jeszcze bardziej widoczne w sytuacjach obejmujących elementy transgraniczne (art. 3).

Podsumowanie

Dokonując analizy zakupów transgranicznych jako determinanty polityki konsumenckiej Unii Europejskiej po 2007 r. należy wskazać, że dba ona o bezpieczeństwo nabywców kreując odpowiednią politykę, przede wszystkim poprzez tworzenie regulacji prawnych oraz stosowną politykę informacyjno-edukacyjną. Powyższe aspekty ochrony uwzględniane są w programach polityki konsumenckiej UE zarówno na lata 2007–2013, jak i 2014–2020.

Rynek wewnętrzny UE ma wystarczający potencjał, by pod względem ekonomicznym stać się największym rynkiem detalicznym na świecie. Polityka konsumencka Unii Europejskiej może rozwiązać problemy, które nie są możliwe do rozwiązania na poziomie konsumentów indywidualnych. Jej rolą jest zapewnienie, by towary i usługi były bezpieczne, a rynki miały przejrzysty i uczciwy charakter. Takie działanie umożliwi konsumentom dokonywanie świadomych wyborów oraz sprawi, że nieuczciwi handlowcy zostaną wyeliminowani z rynku. Polityka konsumencka może dać konsumentom narzędzia pozwalające na dokonywanie racjonalnych wyborów oraz możliwość obrony własnych praw. Niestety, występujące bariery handlowe, takie jak trudności w nabywaniu produktów z innego kraju członkowskiego przez Internet czy problem z reklamacją towaru, powodują, że handel konsumencki nadal odbywa się w większości w obrębie granic krajowych. Nie ulega jednak wątpliwości, że zaufanie konsumentów do funkcjonowania rynku wewnętrznego, a w szczególności poczucie bezpieczeństwa podczas dokonywania zakupów transgranicznych, przyczyni się do postrzegania UE jako bezpiecznego kierunku dla handlu elektronicznego z innych części świata.

Cross-border shopping as consideration of European Union consumer policy after the year 2007

The article is based on the analysis of some legal acts and literature. Its purpose is to present consideration cross-border shopping phenomena on European Union consumer policy after 2007. Some legal regulations of the union law concerning cross-border consumer agreements were discussed. In the article indicate some pitfalls are indicated, regarding cross-border purchasing that the consumer can encounter. The next section of the paper shows the influence of cross-border shopping on

nowadays European Union consumer policy. It is highlighted that awareness of pursuing claims has an influence on safe cross-border purchasing. The last part of the paper is a conclusion and includes consideration about real safety of consumers while making cross-border agreements.

Key words: consumer, consumer policy, cross-border shopping, European Union

Zakupy transgraniczne jako determinanta polityki konsumenckiej Unii Europejskiej po 2007 roku

Artykuł oparty na analizie aktów prawa unijnego oraz literatury przedmiotu, ma na celu przedstawienie uwzględniania zjawiska zakupów transgranicznych na politykę konsumencką po 2007 r. Omówione zostały wybrane regulacje prawa unijnego, dotyczące transgranicznych umów konsumenckich. W artykule wskazano na niebezpieczeństwa, z jakimi spotkać się może konsument, dokonując zakupów poza granicami swojego kraju. W kolejnej części określono wpływ zagwarantowania ochrony konsumentom podczas transgranicznego procesu zakupowego na współczesną politykę konsumencką UE. Zaznaczono, że na bezpieczne zakupy transgraniczne wpływa świadomość konsumentów w zakresie dochodzenia swoich roszczeń oraz odpowiednia informacja i świadomość konsumencka. Ostatnia część artykułu pełni rolę konkluzji i zawiera rozważania na temat faktycznego bezpieczeństwa konsumentów podczas dokonywania umów transgranicznych. Wskazano w niej, iż bariery handlowe, takie jak trudności w nabywaniu produktów z innego kraju członkowskiego przez Internet czy problem z reklamacją towaru, powodują, że handel konsumencki nadal odbywa się w większości w obrębie granic krajowych.

Słowa kluczowe: konsument, polityka konsumencka, Unia Europejska, zakupy transgraniczne

